

Retlig beskyttelse af udøvende kunstneres stemmer

Professor, dr.jur. Thomas Riis

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Naboretlig beskyttelse?

- Kommissorium for ekspertgruppen om ophavsret og kunstig intelligens: "look alike" og "sound alike".
- Nov. 2023: Dansk Musiker Forbund, Dansk Artist Forbund og Dansk Skuespillerforbund:

"§ 65, stk. 1:

En udøvende kunstners fremførelse af et litterært eller kunstnerisk værk må ikke uden kunstnerens samtykke

- optages på bånd, film eller anden indretning, der kan gengive den, eller
- gøres tilgængelig for almenheden

Forslag: *"En fremførelse må i samme periode [70 år] ikke uden den udøvende kunstners samtykke i erhvervsøjemed efterlignes på en måde, som er egnet til at fremkalde forveksling med fremførelsen"*

Cases

1. Sangerinden Cher har udtalt, at brugen af deep fake-stemmer er ude af kontrol med henvisning til, at der cirkulerer en AI-genereret sang med hende, hvor hun synger Madonnas hit La Isla Bonita.
 Ideelt og økonomisk beskyttelseshensyn
2. Politiken 23. maj 2024: "*Efter AI kom på banen, må stemmen bag dansk monsterhit bijobbe som kontrollør i Tivoli*". Stemmeskuespiller David Bateson havde i 25 år kunnet leve af at indtale reklamer, læringsmateriale m.v. + Agent 47 fra computerspillet "Hitman" (konstrueret stemme).
 - Markedet svinder ind
 - Filippinsk influencer bruger hans Hitman-stemme til animerede figurer

Overvejelser

- Hvad vil en sådan regel bidrage med til den materielle retsbeskyttelse?
- Balanceproblem: Er der risiko for overbeskyttelse?
- Hvem skal være omfattet af reglen? Alle udøvende kunstnere – dvs. også musikere og dansere?
- Skal beskyttelse omfatte alle efterligninger eller blot AI-genererede?
- Hvis der er behov for en særregel om sound alike, hvorfor så ikke også en særregel om look alike?
- Skal beskyttelsen kun omfatte den udøvende kunstners naturlige stemme eller også skabte eller konstruerede stemmer (der kan være instrueret af andre)?
- Hvad ligger der i forvekslingsbegrebet: En teknisk vurdering (biometri) eller en almindelige brugers opfattelse? Skal stemmen være personhenførbare eller bare ligeartet? Mange mennesker taler ens.
- Er problemerne ved brug af AI ikke snarere et håndhævelsesproblem end et problem vedr. det materielle retsværn?
- (Hvorfor begrænse reglen til erhvervsmæssig brug? (ophavsretlig anomali))

Ophavsretslig beskyttelse af stemme

- 1. Hvorfor kan en stemme ikke beskyttes ophavsretligt?
 - Naturlig stemme
 - Konstrueret stemme
- 2. Beskyttelse via TDM

Overbeskyttelse – retspolitiske betragtninger

- Hvor egenartede er stemmer?

Pdes.: " *The human voice is one of the most palpable ways identity is manifested*" (Midler v. Ford Motor (9th Cir. 1988))

Pdas.: Normalt at høre en person, som vi synes lyder fuldstændig som en anden – kendt eller ukendt

- Hvor mange stemmer er vi i stand til at adskille?
 - Særprægede stemmer ctr. "generiske stemmer"
 - Bør beskyttede stemmer kræve kendthed og indarbejdelse? (ctr. originalitet)
-
- Skal en person, der har talentet til at synge fuldstændig lige så smukt og intenst som den engelsk popstjerne Adele, være afskåret fra at dette? ("uafhængige dobbeltfrembringelser")
 - Skal det være forbudt at synge med Povl Dissings særprægede, konstruerede sangstemme?
 - Søren Hauch-Fausbøll var den første person, der lagde krop og stemme til Bamse i Bamses billedbog. Efterfølgende har fem andre skuespillere gjort det samme. Hvem har ret til stemmen?
 - Skuespilleren James Earl Jones lagde stemme (ikke krop) til karakteren Darth Vader i den oprindelige Star Wars-trilogi, men ikke i de efterfølgende Star Wars-episoder

Bet. 962/1982, Beskyttelse af kunstneriske præstationer

"... de såkaldte "**sound alike**". Der er her tale om salg af fikserede fremførelser, og dette har en mere indgribende konkurrencemæssig virkning. Behovet for plagiatbeskyttelse i denne relation er imidlertid mere snævert end inden for den egentlige ophavsret. For så vidt en sådan beskyttelse ønskes indført, bør det derfor overvejes, om en mere konkurrencebetonet specialregel ikke vil gøre tilstrækkelig fyldest [jf. reglen om titelbeskyttelse, § 73].

Forslag til § 45, stk. 3:

"Optagelserne må ej heller uden kunstnerens samtykke efterlignes og markedsføres på en sådan måde, at der er nærliggende fare for, at det **købende publikum** forveksler optagelserne."

- Konkurrencepræget beskyttelse og ikke egentlig ophavsret. Kodificerer nok god markedsføringskik.

Afvises i forbindelse med 1995-loven:

- Ikke alment accepteret internationalt
- Praktiske afgrænsningsproblemer (forveksling)
- Allerede (delvis) beskyttelse efter markedsføringsloven

Den gældende beskyttelse: Personlighedsretten (output)

- (I hovedsagen) ulovbestemt retsgrundsætning om retten til eget billede (strfl., EMRK, mfl.)
- Personlighedsretten omfatter identitetsskabende information om et bestemt menneske, og som af andre forbindes med dette menneske, herunder stemme
- Intrikat forhold til persondataskyddelsen
 - Skarp sondring i bet. 601/1971 mellem personlighedsret og privatlivsbeskyttelse
 - Personhenføre kendetegn
 - "Right of privacy" (ideel) og "right of publicity" (økonomisk)

GDPR art. 85(1):

1. "Medlemsstaterne forener ved lov retten til beskyttelse af personoplysninger i henhold til denne forordning med retten til **ytrings- og informationsfrihed**, herunder behandling i **journalistisk øjemed** og med henblik på **akademisk, kunstnerisk eller litterær virksomhed**."

Databeskyttelsesloven § 3, stk. 8:

- Finder ikke anvendelse ved behandlinger i journalistisk øjemed
- GDPR art. 28 (krav til databehandler) og 32. 1. og 2. pkt. (behandlingssikkerhed) gælder tilsvarende for behandlinger, som udelukkende sker med henblik på kunstnerisk eller litterær virksomhed (beskytter mod deep fakes, men ikke som kunst m.v.)

Personlighedsretten i forbindelse med sportsudøvere

- U 1980 945 Ø: Et forlag solgte farveplakater af fodboldspilleren Allan Simonsen.
- U 2003.686 SH: Idolplakat i Se og Hør af fodboldspilleren Martin Jørgensen, der kunne tages ud og hænges op. Intet redaktionelt indhold.
- 2008.1974 H: Idolplakat i Se og Hør af det kvindelige håndboldslandshold, på den ene side og målmanden på den anden side – efter de havde vundet europamesterskabet i 2002. Plakaten kunne tages ud og hænges op og var forsynet med en kort forklarende tekst. Der var artikler med andre billeder om turneringen og mesterskabet.
- 2015.2936 Ø: Anvendelse af navnene på herrelandsholdet i håndbold i forbindelse med EM og OL i 2012 i et online managerspil (fantasy game):
 - *“... baseret på at forudsige virkelige begivenheder, og anvendelse af de ... deltagende håndboldspilleres rigtige navne var derved en nødvendig og naturlig del af spillene.*

Kriterier for beskyttelse:

1. Identificerbar
2. Manglende nødvendighed
3. Kommercielt formål (markedsføring)

Beskyttelsens varighed: - Beror nok på det aktuelle beskyttelsesbehov

- *"For længst afdøde personer"*, vml. § 15, stk. 3, nr. 6

USA

Output:

- Forholdsvis stærk personlighedsretbeskyttelse:
 - *Zacchini v. Scripps-Howard Broadcasting Co. (1977)*: En tv-station, der transmitterede hele opførslen af "The human Canonball", krænkede kanonkongens publicity right.
 - *Midler v. Ford Motor Co (1988)*: En af Bette Midlers korsangerinder efterlignede Midlers sangstemme "a well-known and distinctive voice" i en reklame for Ford-biler.
 - *Waits v. Frito-Lay (1992)*: Tom Waits stemme blev efterlignet i en original Waits-komposition, der blev brugt i en reklame for Doritos-chip.
"Waits har en raspende, grynet sangstemme stemme ... 'som du ville lyde, hvis du drak en kvart liter bourbon, røg en pakke cigaretter og slugte en pakke barberblade... Sent om aftenen... Efter ikke at have sovet i tre dage."

Input:

- Udøvende kunstnere har ingen nærtstående rettigheder – derfor ingen lovbestemt beskyttelse af input-delen
- Aftale (forår 2024) mellem udøvende kunstnere og tv-producenter om primært at bruge menneskelige stemmer i animerede tv-shows. Hvis en menneskestemme efterlignes vha AI, skal der betales compensation.

Alternativ 1: IP-lignende beskyttelse

“Nurture Originals, Foster Art, and Keep Entertainment Safe Act” (2023) (NO FAKES ACT) (pending)

- “Create a uniform right to publicity, protecting a person’s voice, image, and visual likeness.”
- Forskellige state laws navnlig med hensyn til beskyttelsestiden
- “Digital replica” = “*electronic representation of the image, voice, or visual likeness of an individual that is [nearly indistinguishable] from the actual image, voice, or visual likeness of that individual*”
- **Retten:**
“*each individual [...] any executor, heir, assign, or devisee of the individual shall have the right to authorize the use of the image, voice, or visual likeness of the individual in a digital replica.*”
- **Beskyttelsestiden:**
70 år pm.

Alternativ 2: Kodificering af personlighedsretten

California Code, Civil Code - § 3344:

"Any person who knowingly uses another's name, voice, signature, photograph, or likeness, in any manner, on or in products, merchandise, or goods, or for purposes of advertising or selling, or soliciting purchases of, products, merchandise, goods or services, without such person's prior consent, ... shall be liable for any damages sustained by the person or persons injured as a result thereof."

Afsluttende bemærkninger

- AI-skabte kunstige stemmer er (samfundsmæssigt set) en god ting, fordi de er billigere og (vistnok) ikke (væsentligt) dårligere
- En kontant IP-lignende efterligningsbeskyttelse bør begrænses til AI-skabte præstationer, men ville være naturligt at udvide til look alike. Forvekslingkriteriet er centralt.
- En kodificering af personligsretten vil ikke i sig selv ændre retsværnet, men skabe klarhed
 - Personlighedsretten er en fleksibel form for retsbeskyttelse (modsat IP-beskyttelse), der beror på en afvejning af forskellige relevante momenter. Og indtil videre har den fungeret udmærket.